

Đánh giá diện rộng kết quả học tập của học sinh:

Bức tranh toàn diện về hiệu quả giáo dục phổ thông

Theo PGS.TS Phạm Quốc Khánh – Phó Cục trưởng Cục Quản lý chất lượng (Bộ GD&ĐT), không nhằm xếp hạng cá nhân hay tạo áp lực, Chương trình đánh giá diện rộng kết quả học tập học sinh lớp 5, 9, 11 giúp ngành Giáo dục có cái nhìn toàn diện hơn về chất lượng dạy - học, từ đó điều chỉnh chính sách, nâng cao năng lực đội ngũ và hiệu quả giáo dục phổ thông.

Nhiều bước đi “đầu tiên”

- Chương trình đánh giá diện rộng kết quả học tập học sinh lớp 5, 9, 11 giai đoạn 2024 - 2027 có những điểm đáng chú ý nào, thưa ông?

- Đánh giá diện rộng kết quả học tập học sinh là hình thức đánh giá chuẩn hóa, thu thập thông tin liên quan với quy mô mẫu lớn, thực hiện theo chu kỳ ở phạm vi quốc gia hoặc quốc tế. Đây là loại hình đánh giá mà mục tiêu, công cụ và quá trình đánh giá được chuẩn bị công phu, khoa học theo các chuẩn mực xác định, thường triển khai trên một số lượng mẫu lớn học sinh. Đánh giá diện rộng quốc gia có một số điều nổi bật như sau:

Thứ nhất, quy mô được thực hiện trên mẫu học sinh đại diện cho toàn quốc, vùng miền và nhóm dân cư nhằm đo mức độ đạt chuẩn năng lực học sinh theo chương trình giáo dục quốc gia, phản ánh bức tranh tổng thể về chất lượng giáo dục của hệ thống, do đó đòi hỏi sự khoa học, công phu của quy trình thực hiện, thường yêu cầu đầu tư phù hợp về chuyên môn, nguồn lực và nhất là sự phối hợp.

Thứ hai, khả năng cung cấp thông tin đa chiều, đầy đủ về tình hình giáo dục. Nó không chỉ tập trung vào bài kiểm tra, đánh giá, mà còn thu thập, xem xét thông tin về một loạt các yếu tố như kiến thức, kỹ năng, thái độ, sự phát triển học sinh, về giáo viên, nhà trường, và điều kiện, môi trường học tập... tạo ra bức tranh toàn diện về hiệu quả, chất lượng của hệ thống giáo dục, điểm mạnh, điểm yếu, chênh lệch vùng miền, từ đó đề xuất chính sách

Cục trưởng Cục Quản lý chất lượng Huỳnh Văn Chương (trái ảnh) kiểm tra khảo sát PISA tại Bắc Ninh. Ảnh: Nguyễn Mạnh

nâng cao chất lượng và công bằng trong giáo dục.

Thứ ba, là một xu hướng tất yếu, cung cấp bằng chứng khách quan, đáng tin cậy về chất lượng và hiệu quả giáo dục góp phần tăng cường tính minh bạch, trách nhiệm giải trình trong hệ thống giáo dục; đồng thời thúc đẩy hợp tác quốc tế trong lĩnh vực giáo dục, tạo điều kiện cho việc trao đổi kiến thức, kinh nghiệm giữa các quốc gia.

Năm 2001, Bộ GD&ĐT chính thức triển khai kỳ đánh giá quốc gia đầu tiên nhằm đo lường trình độ học sinh tiểu học, trung học cơ sở trên toàn quốc. Từ đó, các cuộc khảo sát như đánh giá học sinh ở một số lớp được thực hiện định kỳ. Việt Nam cũng tham gia các nghiên cứu quốc tế như PISA (2012, 2015, 2018, 2022, 2025) và SEA-PLM (2019, 2024), giúp so sánh kết quả học tập học sinh với các quốc gia khác trong khu vực và thế giới; từ đó nhận diện điểm mạnh, điểm yếu của hệ thống giáo dục, góp phần định hướng cải cách chương trình, phương pháp dạy học, chính sách giáo dục theo chuẩn quốc tế.

Giai đoạn 2024 - 2027, Việt Nam tiếp tục triển khai đánh

giá diện rộng ở lớp 5, lớp 9, lớp 11 với nhiều ý nghĩa đặc biệt, nhiều bước đi “đầu tiên”: Lần đầu tiên triển khai trên máy vi tính ở lớp 9, lớp 11; lần đầu tiên đánh giá kết quả học tập của học sinh theo Chương trình giáo dục phổ thông 2018; là kỳ đánh giá quốc gia (cùng với đánh giá quốc tế SEA-PLM 2024 và PISA 2025) đầu tiên triển khai Đề án “Phát triển hệ thống đánh giá diện rộng cấp quốc gia đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng và hội nhập quốc tế của giáo dục phổ thông giai đoạn 2022 - 2030” ban hành kèm theo Quyết định số 468/QĐ-BGDĐT ngày 13/2/2023 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT.

Mẫu đối tượng khảo sát gồm: Học sinh lớp 5, lớp 9, lớp 11; giáo viên, hiệu trưởng các trường tham gia khảo sát; phụ huynh của các học sinh tham gia khảo sát.

Tiếp theo sự thành công và rút kinh nghiệm, hoàn thiện các khâu của khảo sát thử nghiệm năm 2025 tại 90 cơ sở giáo dục tiểu học, trung học cơ sở (THCS), trung học phổ thông (THPT) thuộc 10 tỉnh/thành phố, khảo sát chính thức tháng 4 năm 2026

PGSTS Phạm Quốc Khánh. Ảnh: NVCC

- Trước hết, cần khẳng định, đây không phải là thêm kỳ thi đối với học sinh. Từ năm 2001, các kỳ đánh giá diện rộng đều diễn ra khá đều đặn, thường xuyên. Hoạt động này diễn ra theo chu kỳ, gần nhất là 2020 - 2023 với kỳ khảo sát chính thức diễn ra vào tháng 4, 5 của năm học 2022 - 2023. Học sinh tham gia khảo sát không phải trải qua thời gian ôn tập, ôn thi như khi tham gia các kỳ thi khác. Khác với tham gia thi tốt nghiệp THPT, thí sinh có mục đích thi lấy kết quả xét tuyển vào trường đại học mong muốn, do đó sẽ có áp lực kết quả nhất định. Đánh giá diện rộng không thu thập, công bố kết quả cá nhân, tập trung thu thập dữ liệu trung thực, khách quan nhất, phản ánh đúng năng lực thực của học sinh mà không bị ảnh hưởng nào từ áp lực phải đạt điểm cao.

Thêm nữa, căn cứ Đề án “Phát triển hệ thống đánh giá diện rộng cấp quốc gia đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng và hội nhập quốc tế của giáo dục phổ thông giai đoạn 2022 - 2030” ban hành kèm theo Quyết định số 468/QĐ-BGDĐT, ngày 13/2/2023, Chủ tịch UBND các tỉnh/thành phố đã ban hành kế hoạch triển khai chi tiết, chủ động tại địa phương.

Cũng khẳng định thêm, đánh giá diện rộng không tạo thêm áp lực cho nhà trường, học sinh, mà là thêm cơ hội được đánh giá, phân tích điểm mạnh/điểm yếu làm cơ sở cho nhiều cải tiến mang tính bước ngoặt, hiệu quả. Công tác tổ chức khảo sát tại từng cơ sở giáo dục gọn nhẹ, thời gian tổ chức được linh hoạt, mỗi trường thuộc mẫu khảo sát được chủ động chọn thời gian một ngày để thực hiện khảo sát với

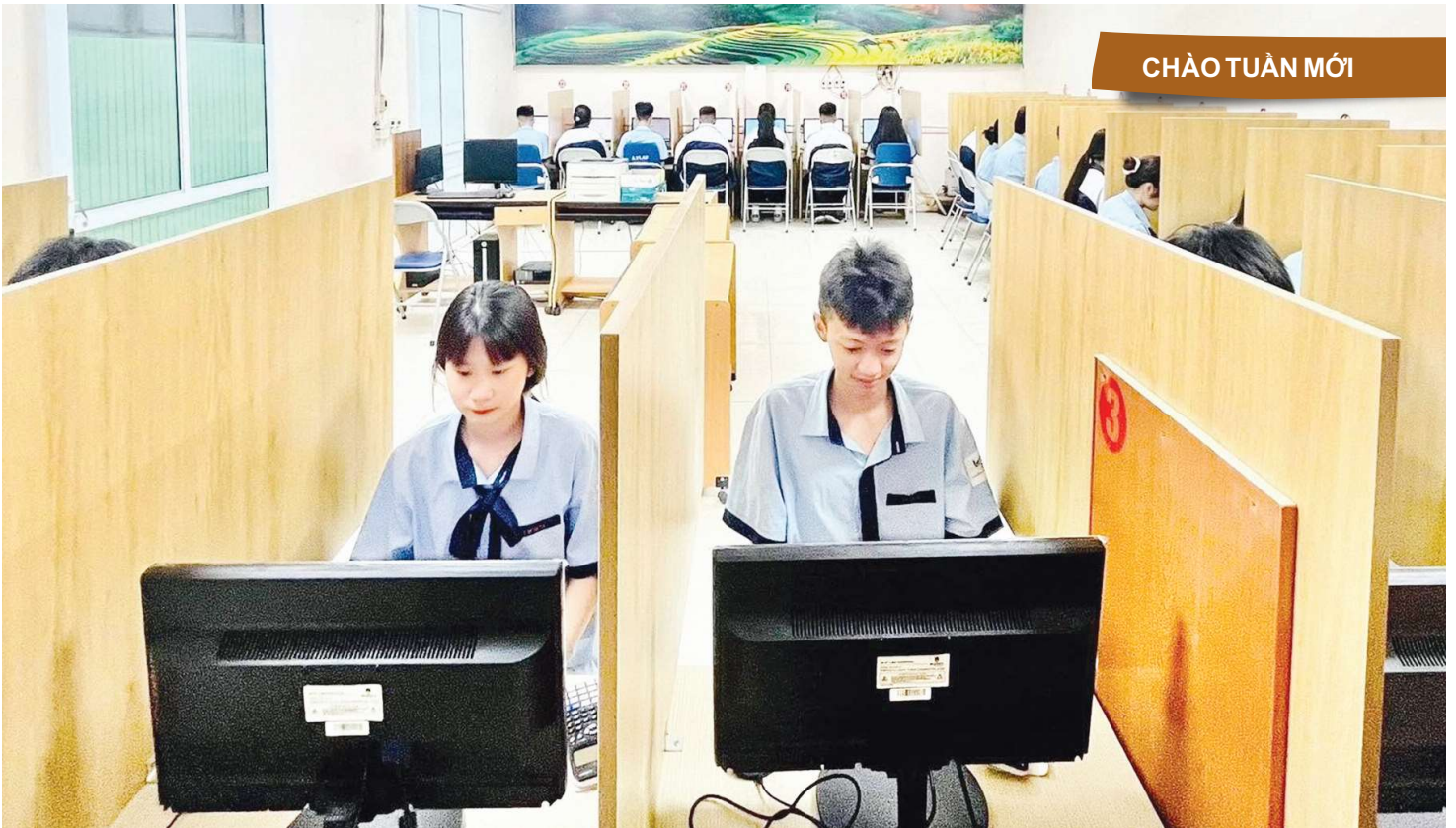

Mục tiêu triển khai đánh giá diện rộng lớp 5, lớp 9, lớp 11 giai đoạn 2024 - 2027 nhằm cung cấp thông tin khách quan, tin cậy về chất lượng giáo dục học sinh lớp 5, lớp 9 và lớp 11, làm cơ sở để xuất các giải pháp và chính sách về đổi mới hoạt động dạy và học đáp ứng yêu cầu triển khai Chương trình giáo dục phổ thông hiện hành, từ đó nâng cao chất lượng giáo dục phổ thông và hội nhập quốc tế.

đự kiến triển khai ở 2.210 trường tiểu học với 30 học sinh/trường; 1.394 trường THCS với 40 học sinh/trường; 1.394 trường THPT với 40 học sinh/trường.

Không tạo áp lực mà thêm cơ hội

- Việc tổ chức các kỳ đánh giá diện rộng liệu có tạo thêm áp lực cho học sinh, nhà trường?

Học sinh Trường THPT Nguyễn Công Hoan (Hưng Yên) tham gia khảo sát PISA chu kỳ 2025. Ảnh: NTCC

mẫu ngẫu nhiên khoảng 30 - 40 học sinh, lấy ý kiến các bên liên quan trong khung thời gian quy định của Bộ GD&ĐT (thường là 2 tuần). Học sinh không chịu áp lực về kết quả làm bài khảo sát nên không phải tham gia ôn luyện như các kỳ thi đánh giá cuối kỳ.

Đánh giá diện rộng đã và đang góp phần cung cấp bức tranh tổng thể, định kỳ về kết quả học tập của học sinh ở các cấp học, lĩnh vực cụ thể, qua đó giúp “nhận diện” chính xác thực tế giáo dục của quốc gia. Những lợi ích quan trọng, thiết thực của các kỳ đánh giá diện rộng vượt ra ngoài việc chỉ là một bài kiểm tra thông thường, cụ thể:

Nhà trường và giáo viên nhận được thông tin phản hồi chất lượng để cải tiến hoạt động dạy, học, đánh giá và các điều kiện về nhân lực, cơ sở vật chất thực hiện chương trình giáo dục phổ thông. Kết quả đánh giá diện rộng giúp Bộ GD&ĐT, các Sở GD&ĐT, nhà trường nhận diện rõ hơn điểm mạnh, hạn chế trong giảng dạy và học tập; mức độ học sinh đạt được các năng lực cốt lõi so với mặt bằng chung toàn quốc để từ đó bảo đảm chất lượng theo chuẩn chung quốc gia, phát huy điểm vượt trội và sự đa dạng vùng-miền, nhà trường.

Đội ngũ cán bộ, giáo viên được tham gia các buổi tập huấn về kỹ thuật, chuyên môn, phương pháp, công cụ đánh giá theo chuẩn quốc tế để áp dụng

cho đánh giá kết quả học tập học sinh theo hướng tiếp cận năng lực, phẩm chất của Chương trình giáo dục phổ thông 2018.

Dù bài đánh giá diện rộng không nhằm mục đích xếp hạng cá nhân, học sinh vẫn có được những trải nghiệm, lợi ích gián tiếp. Các em được tiếp xúc với các bài kiểm tra theo hình thức đánh giá phát triển năng lực thiết kế theo chuẩn mực hiện đại, thường tập trung vào vận dụng kiến thức, kỹ năng giải quyết vấn đề thực tiễn, thay vì chỉ kiểm tra việc ghi nhớ. Học sinh được tham gia một kỳ khảo sát có quy trình nghiêm túc, đồng bộ, chuyên nghiệp trên toàn quốc, có thể bao gồm cả hình thức trên máy vi tính. Đặc biệt, học sinh lớp 11 được tham gia kỳ khảo sát với 3 môn trọng tâm (Toán, Ngữ văn, Tiếng Anh) trên máy vi tính, tiếp cận và sẵn sàng tâm thế khi Kỳ thi tốt nghiệp THPT được triển khai trên máy vi tính.

Khác về bản chất với Kỳ thi tốt nghiệp THPT

- Theo ông, có cần những kỳ đánh giá diện rộng nữa hay không khi đã có Kỳ thi tốt nghiệp THPT quy mô quốc gia, cùng cung cấp đủ liệu để có thể đánh giá mặt bằng học sinh phổ thông toàn quốc?

- Tuy cùng hướng đến chất lượng, hiệu quả và phát triển giáo dục Việt Nam song Kỳ thi

Học sinh Bắc Ninh tham gia khảo sát PISA chu kỳ 2025.

Ảnh: Nguyễn Mạnh

tốt nghiệp THPT và các kỳ đánh giá diện rộng có mục đích khác nhau, vì vậy, yêu cầu, phạm vi và bản chất hoàn toàn khác nhau. Kỳ thi tốt nghiệp THPT có kết quả đánh giá cá nhân từng học sinh lớp 12 và tương đương (xem học sinh có đủ điều kiện tốt nghiệp không, điểm số để xét tuyển đại học là bao nhiêu?). Đánh giá diện rộng là để chẩn đoán hệ thống (chất lượng giáo dục của một tỉnh, một vùng miền đang ở đâu, môn học nào học sinh còn yếu theo từng cấp học?).

So sánh cho dễ hiểu hơn, Kỳ thi tốt nghiệp THPT giống như bác sĩ khám sức khỏe cho một người cụ thể để kết luận người đó có khỏe mạnh không (được tốt nghiệp không) và cho thuốc (xét vào trường đại học phù hợp). Đánh giá diện rộng giống như cơ quan dịch tễ học nghiên cứu sức khỏe cộng đồng, thực hiện khảo sát một nhóm mẫu đại diện để

biết tình hình sức khỏe chung của cả vùng dân cư (hệ thống giáo dục); từ đó, đề ra các chính sách y tế công cộng (cải cách giáo dục, nâng cao chất lượng dạy và học) cho cả cộng đồng và phù hợp với các nhóm đối tượng trên cả nước.

- Ông nghĩ sao về ý kiến cho rằng có thể gộp Kỳ thi tốt nghiệp THPT với kỳ đánh giá diện rộng?

- Một trong những mục đích của Kỳ thi tốt nghiệp THPT cung cấp dữ liệu đủ độ tin cậy, trung thực, đánh giá đúng năng lực của học sinh lớp 12 để các cơ sở giáo dục đại học, giáo dục nghề nghiệp sử dụng trong tuyển sinh theo tinh thần tự chủ. Do đó, để thi cần sự phân hóa để phân loại thí sinh.

Trong khi đó, đánh giá diện rộng cần sự đồng đều, ổn định trong bài khảo sát/hệ thống phiếu hỏi, cách tổ chức qua các năm để so sánh, đối chiếu xu hướng chất lượng theo thời gian. Nếu gộp làm một, không thể

cùng lúc vừa phân hóa thí sinh, vừa có một thước đo ổn định để đánh giá toàn hệ thống theo các giai đoạn phát triển.

Về đối tượng và quy mô, thi tốt nghiệp THPT nhắm đến toàn bộ học sinh lớp 12 với khoảng một triệu thí sinh tham gia hằng năm. Đánh giá diện rộng chỉ cần chọn một mẫu đại diện (theo phương pháp khoa học) cho kết quả tin cậy đủ để suy ra chất lượng của cả hệ thống, việc khảo sát toàn bộ là rất tốn kém và không cần thiết.

Về nội dung, thi tốt nghiệp THPT bám sát yêu cầu cần đạt lớp 12 (và một phần của lớp 10, 11) của các môn học sinh đăng ký dự thi. Đánh giá diện rộng tập trung vào đánh giá các năng lực cốt lõi qua các lĩnh vực như Tiếng Việt/Ngữ Văn, Toán học, Khoa học... tương ứng cấp học, khối lớp khác nhau (lớp 5, 9, 11...).

Giải pháp tối ưu, phù hợp là công nhận và tôn trọng sự khác biệt về mục đích; các bên sử dụng dữ liệu từ kỳ thi và các kỳ khảo sát một cách thông minh.

Do đó, việc gộp Kỳ thi tốt nghiệp THPT với kỳ đánh giá diện rộng là rất khó khăn, thậm chí phản tác dụng vì không đáp ứng mục đích, yêu cầu của từng hoạt động đối với sự phát triển và hiệu quả của hệ thống giáo dục.

- Trân trọng cảm ơn ông!

HIỆU NGUYỄN
(Thực hiện)